



Tiki un Tureta (Tourette) sindroms: informācija pacientiem.

KAS IR TIKI?

Tiki ir kustības, ko pacients ne vienmēr var kontrolēt. Pacienti izjūt nepārvaramu nepieciešamību veikt šo kustību, pēc kuras veikšanas iestājas atvieglojuma sajūta. Šis kustības pacients ir spējīgs īslaicīgi apspiest.

Tiki var būt:

- Pēkšņi, ātri
- Stereotipiskas (vienveidīgas) kustības, kuras atkārtojas
- Bezmērķīgi un neritmiski
- Tie var būt vienkārši vai kompleksi

Vienkārši tiki parādās pēkšņi un parasti ilgst pāris nedēļas vai mēnešus. Visizplatītākie vienkāršie tiki ir acu mirkšķināšana, uzacu celšana, plecu raustīšana, galvas un kakla grozīšana. Izplatīti ir arī vienkārši vokālie tiki, kas izpaužas kā kreklšķināšana, klepošana, šņaukšanās un žāvāšanās.

Kopleksie motorie tiki ietver sevī nozīmīgākas kustības, tādas kā grimāšu veidošana, staigāšana pēc noteiktas shēmas vai apļošana, lekšana, speršana vai sišana. Kompleksie vokālie tiki ir vairāku skaņu veidošana, zilbju, vārdu vai frāžu atkārtošana (eholalija), retāk nepiedienīgu vārdu un frāžu izkliegšana (coprolalija).

KAS IR TURETA (TOURETTE) SINDROMS?

Tureta (Tourette) sindroms (TS), saukts arī par Gilles da la Tourette sindroms, ir saslimšana, kura parasti sākas 4 līdz 6 gadu vecumā un vispilgtāk izpaužas 10-12 gadu vecumā. Saskaņā ar slimības definīciju, tikiem ir jāsākas pirms 18 gadu vecuma. Vīriešiem TS ir sastopams biežāk, nekā sievietēm. Pacientiem ar TS ir motoro un vokālo tiku kombinācija. Kombinēties var kā vienkārši, tā kompleksi tiki un tie var ilgt vairāk par gadu. Pacientiem var būt arī uzvedības traucējumi, tādi kā obsesīvi kompulsīvi traucējumi un trauksme.

KAS IZRAISA TIKUS UN TS?

Tiku un TS cēlonis nav zināms. Daudzos gadījumos tie ir pārmantoti.

VAI VISI TIKI IR TURETA (TOURETTE) SINDROMS?

Ne visiem cilvēkiem ar tikiem ir TS. Lai pacientam tiktu uzstādīta diagnoze TS, ir jābūt vairāk kā vienam tikam, ieskaitot arī vokālos tikus, ilgāk par gadu. TS nav tik izplatīts, pretēji tikiem, kas kādā dzīves periodā var izpausties vienam no pieciem bērniem.

VAI PASTĀV ĀRSTĒŠANA?

Bieži tikiem ārstēšana nav nepieciešama. Motoro, vokālo tiku un TS ārstēšana ir atkarīga no tā, kā tiki ietekmē pacienta dzīvi, vai tiem ir sociāla un emocionāla ietekme uz pacientu. Ja tiki nerada diskomfortu un neietekmē ikdienas aktivitātes, tad pacientam var pietikt tikai ar atbalstu, iedrošināšanu un izglītošanu. Tuvinieku un draugu izglītošana veicina sapratni un mazina sociālo stigmatizāciju. Tas prasa lielu ieguldījumu no ārsta, psihologa un sociālā darbinieka. Ģimenes locekļiem un skolotājiem, lai izprastu diagnozi un nemazinātu bērna pašapziņu ir jāsaprot, ka tiki ir gribai nepakļauti.

Pacientam būtu jāapspriež ārstēšana, ja:

- Tiki rada ievērojamu diskomfortu, trauksmi
- Traucē ikdienas aktivitātēm mājās, skolā
- Ir par iemeslu sociālai izolācijai, ķircināšanai no citu bērnu puses vai depresijai

Visaptveroša biheiviorāla terapija priekš tikiem (Comprehensive Behavioral Intervention for Tics (CBIT)) ir viena no pamatterapijām, ko izmanto tiku ārstēšanai. Tā fokusējas uz izpratnes veicināšanu un spēju tikt galā ar nepārvaramo tieksmi kas rodas, ja tiki tiek apspiesti.

Ja biheiviorālā terapija viena pati nav efektīva, daži medikamenti var būt lietderīgi. Dažiem no šiem medikamentiem var būt nevēlamas blakus parādības, tādēļ pacientam regulāri jānovērojās pie ārsta. Medikamenti, ko var nozīmēt ārsti: klonidīns un guanfacīns, klonazepāms vai citi prettrauksmes medikamenti (īpaši pacientiem, kam ir izteikta trauksme) vai antipsihotiskos medikamentus (taču ir jāņem vērā iespējamās blakusparādības). Pacientiem, kuriem medikamentoza terapija nav efektīva, var apsvērt dziļo smadzeņu stimulāciju.

KĀDĒĻ TURETA (TOURETTE) SINDROMU UZSKATA PAR NEIROPSIHIATRISKU SASLIMŠANU?

Neiropsihiatriskas saslimšanas ir neiroloģisku slimību grupa, kas ietekmē uzvedību. Vairāk kā 50% TS pacientu var būt uzvedības izmaiņas, tādas kā uzmanības deficīta/ hiperaktivitātes sindroms (UDHS) un obsesīvi kompulsīvi traucējumi. Pacientiem var būt arī depresija, impulsu kontroles traucējumi, personības traucējumi, tieksme uz paškaitējumu un miega traucējumi. Lai lemtu par šo traucējumu ārstēšanu, ir jākonsultējas ar ārstu.



International Parkinson and
Movement Disorder Society

Tiki un Tureta (Tourette) sindroms: informācija pacientiem.

KO PACIENTI VAR SAGAIĀT DZĪVOJOT AR TIKIEM VAI TS?

Tiki bieži ir pārejoši. Tiki un TS ir tendence mazināties pacientiem
pieaugot un var pilnībā izzust pieaugušo vecumā.